

ԵՂԵՒԻՆԻՆ ՏԱԿ

(Շար. տես Բազմ. 1930 էջ 318)

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ՄԵՆԱԽՈՐ ԲՆՈՒԹԱՆ ՄԷՋ

Ը.

Ո՛վ աստուածային խաղաղութիւն որ բռնած էս անսահմանը, որ կը լեցնեն իմ հոգիս և իմ շուրջս կը տարածուիս... Ժամանակի օղակներէն փրցուած որպիսի վայր կեանք... Վիշերը տարածուած ու բռնած է երկնքի և երկրի միջոցը. գիշեր մը որ ոչ սուգ ունի և ոչ տխրութիւն, այլ մեղմ ու թափանցիկ մթութիւն մը սփռուած բնութեան երեսը, անորոշ և աղօտ, ինչպէս աս կուէքներով ու գոհարով զարդարուած քող մը ամոթխած ճակատի մը վրայ:

Ա՛հ, որքան ծիծաղկոտ կը պաղղան աստղերու բոյլերը լազուարթ երկնքի պարզութեան մէջ, որքան փափուկ և քնքոյշ է մանիակազոյն միջոցը:

Չկայ այլեւս հոգիս տանիող քամին որ կ'որոտար օրն ի բուն ահաւոր սոյլով և կը գողցանէր զիս թանձր ու մթին խորհորդներով, այլ հովիկն ու գեփիւղը զով ու հեզաշունչ, ինչպէս սրնգաւար պատանիներ, կը խայտան կ'ստատստեն հանդարտութեամբ, դաշնակօրէն. ահա երկնքի գեղեցկութեան նազելագեղ մայրն ու դիցունէին, լիարժուր և դեղնայակինթ լուսինը հեռաւոր հորիզոններու սեմերէն՝ որ կը բացուին համրոյր համրոյրի տուած շրթներու նման երկնքի և ծովու մէջ, իր սիրավատ դէմքը բանաստեղծ կը վերանայ նոր հարսի նազելութեամբ, և շուրջը լոյս սփռելով կը փառէ աչքերուս լապտերը համատարած բնութեան հրաշալիք տեսներու, և ինքը որպէս պարագլուխ դիցունէի՝ կը ղեկավարէ ծովու, ցամաքի և օդի ներդաշնակ երգերը: Մինչ այս գիշերն իբրեւ նոճիէ յիշուած կառք մը՝ կապոյտ ակունքներով պնդուած, իր ոսկի անիւները

կարծես կը թաւալին կը հոլովին. մանաւանդ թէ ես ինքս բազմած գիշերուան թեւերուն, կը թռչիմ ու կ'երթեւեկեմ դէպ ի սահմանը տիեզերքին, հեռու աշխարհ, փառքերու ետեւէն ու սէրէն հրաւիրուած:

Ո՛հ, և ո՛ր սէրն է իմ սիրտս այրող քան Գիսուսի ձայնը, կամ ինչ փառք կայ ինձ համար քան թէ անոր Աւետարանը որ երկնքի և երկրի պատգամներն ունի: Թող լռեն ուրիշն աշխարհի բոլոր ձայները, և խօսի միայն Գիսուսի հեզաշունչ բարբառը, նա միայն կը լռէ, նա միայն կը կատարէ. ինչպէս այն որ կը սաւառնէր Քորեթ լեռան կատարը, ու մեղմ օդի մը ձայնը կու գար, ու հոն էր Աստուած...:

Շատ գիտնականներու գիրքեր կարգացած եմ, և քիչ թէ շատ տեղեակ եմ իմաստասէրներու և բանասէրներու խոռվայոյզ պայքարին. իմաստականերու և բանաստեղծներու նրբարուեստ գրութիւնները և վայելչագեղ խօսքերը զիս ալ դիւթեցին. բայց աւելի խօսքեր և աղմուկներ գտայ անոնց մէջ քան թէ իմաստ ու փաստ: Իմ մտքիս մէջ ձգեցին հետք մը և իբրեւ ունայնութեան արձագանքներ երբեմն կը ծագին հոգեւոյս մէջ խօսական խօսքեր: Իսկ Գիսուսի խօսքերը ինչպէս շարժող քամին կենդանի, ինչպէս կենսատու շունչ սոււնքներու մէջ, կը հնչեն իմ հոգեւոյս մէջ խորունկ և բարձր, լայն ու երկայն, զգայացունց և անգիմադրելի քան բոլոր իմաստուններու ճառերը, քան բոլոր գիտուններու գիւտերը: Այո, կան և անոնց մէջ արուեստ և զրօսանք մտքի, այլ երանական զմայլում և հոգեկան կերակուր ես չեմ գտներ ոչ մէկ տեղ եթէ ոչ՝ միայն Գիսուսի Աւետարանին

մէջ: Եթէ աշխարհս լեցնող բոլոր գրքերն եւ յուշարձաններն ալ Գնդուէին հրով ու ջրով, մի միայն Աւետարանը պիտի բաւէր մարդուն՝ բանալու Համար կեանքին դուռը: Իմ Հոգիիս խորութեան մէջ ապաւորուած է Յիսուսի այն խօսքը՝ Թէ «Էյս եմ ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք», եւ Աւաքաւին խօսքերը՝ Թէ «Յիսուս Քրիստոս երէկ եւ այսօր նոյն եւ յաւիտեանս», կը յիշեմ եւ պիտի յիշեմ ես ասոնք մինչեւ ցմահ:

Հոգիիս բուռն տենչանքով՝ քանի պանդուխտ ճանապարհորդ եմ, նոյն բանը անգամ մը գէթ կ'ուզեմ ձեզի յիշեցնել. ձեզի՝ որ ինձ նման պանդուխտ էք այս վաղանցուկ աշխարհի մէջ, ու թերեւ ինծի պէս ալ խռովքներով ալեկոծուած ու տանջուած: Ոչ Թէ զիս իրբեւ ձեռն Համարելով, եւ ոչ ալ իրբեւ իշխանութիւն ունենալով իմ խօսքս կ'ուզեմ լսեցնել եւ կամ նոր բան մ'ըսելու յաւակնութիւն ունենալ. այլ բնկեր ընկերով, եղբայր եղբօր, պանդուխտ մը իր պանդուխտ Հոգեցկիին, մէկ ձեռքս կ'երկարեմ դու տամ եւ միւս ձեռքն օգնութեան կ'առնեմ, կը խօսիմ մտերիմ մտերիմի, եւ իրբեւ ցաւակից ընկեր իմ զգացմունքներս ու վշտերս կը Հաղորդեմ:

Թերեւս խօսքերուս բարձրագէղ անհնին տակ գտնուի բոցավառ կայծ մը, եւ գրուած ուրիշ մէկն ալ որ կայծի պէտք ունենայ. գիտէք Թէ կայծ մը երբեմն սրբան եւ որպիսի ջահեր կը հրդեհէ, Բաւ է ինձ եթէ ճրագ մ'ալ վառեմ, կամ Թէ սրտի մը մարմնրդ պատրոյզը արծարծեմ, ու շատ երջանիկ՝ երբ իմ խորհուրդներովս միտք մը յուզուի եւ շարժի, սիրտ մը բարախէ եւ կայտառէ եւ Հոգի մը Հառապանքով երթայ առ Յիսուս ու այն տեղ Հանգչի:...

Ք.

Ո՛վ դիւթական, գիշեր դուն ազգէ անոնց որ խօսքս ուղղած եմ, ինչպէս ինձ այժմ կ'ազդես, երեւցիր անոնց ալ քու բոլոր Հանգարտութեամբդ, քու բոլոր շքեղութեամբդ, ինչպէս ինձ կ'երեւիս այս վայրկեանիս:

Ահա սայլերը լուսեղէն լծով ծովի կողմը

կը խոնարհին, եւ բոյլ ի բոյլ աստղեր աստղեր կը բանան լեռան կոնակէն, եւ անցնելով քառաթեւ սուրբ խաչին վերեւէն կ'երթան կը սահին այն ճամբէն որ յաւիտենից ձգուած կ'երկարի, անշփոթ, անխտոր:

Փութով ճամբայ պիտի բանան ասոնք այն մեծ լուսաւորին որ կը պայծառացնէ ցորեկը, եւ ինձ պիտի մշտեն որ թողում գիշերային ստուերներուն Հետ իմ մենաբանս ալ, ու դառնամ ընկերներու խումբ, բին մէջ լծուելու գործի եւ բնութեան աշխատանքին, բայց ոչ եւս ունայն Հոգեբու եւ ցնորամիտ յոգնութիւններու ենթակայ:

Վաղը նորէն արեգակին տակ պիտի բացուի նոյն տեսարանը, պիտի գայ աղմուկը քաղաքներուն, եւ Հոս նորէն լուռ Հանգրուան պիտի ելլէ դարձեալ եւրոս իր քառանձաւներու շտեմարաններէն Հեծեծելու ծառերու մէջ, փութորկելու նաւերը, խռովելու ալիքները, եւ արձագանգելու անապատներու խորը, բլուրին տանելով իր գուժկանի ձայնը կեանքի պարապութեան մէջ: Արդ թէ որ դուն ալ Հանգիպիս, ո՛վ իմ պանդուխտ ճանապարհորդ, այս մենակեաց ծառիս, այս քամիին, այս մահապարփակ մենութեանս, կեցիր, նստէ, Հանգչէ Հոս վայրկեան մը, եւ դուն ալ կը զգաս, կը խորհիս ու կը քնես եւ կը Հաստատես:

Եկուր, եկուր իմաստասէր եւ մի գարշիր, դու որ քննելով նախնիքներու գիտութիւնները եւ արդի գիտերը, ու զանոնք խառնելով քու մտացածին յղացումներուդ, դեռ չես Հանիր ուրիշներու ըսածին, կը ջանաս նոր ճամբայ մը գտնել մտքի եւ Հոգիի, եւ կամ ազատամիտ կոչուածներուն Հետ կը Հիշմես նոր կրօն մը մտքի եւ կամքի Հանձնի:

Վսեցիր արդէն Քրիստոսի խօսքերը, ըսէ՛ ինձ ուրեմն Հանդիպեցա՞ր ուրիշ տեղ այս պիսի վարդապետութեան մը, եւ կամ որ մէկ օրէնադիր եւ ազանդապետ՝ այսքան աղքատ եւ անպաճոյճ վարքով կրցաւ այսպէս՝ Համարակ եւ Հաստատութեն խօսիլ եւ ըսել Թէ ինքն է իմաստութիւնը, լոյսը, ճանապարհը եւ ճշմարտութիւնը, Թէ միայն ինքն է որ կարող է տալ կեանք եւ յարութիւն բոլանգրակ մարդկութեան: Ո՛րտեղ լուսեցաւ այս:

պիտի քաղցր և ահաւոր խօսք մը: Միթէ պիտի համարձակին իմաստականութեւն և պընդազուրկանքու հետ ըսել թէ՛ այդ ամէնը խաբարանքնու կամ խարուածներու գիւտ է:

Սակայն աւելի զարմանալին այն է որ այն թափթփուն և յիմար մարդերու զըրուածքը, ինչպէս են Մտտթէոս և Յովհաննէս, կան ու կը մնան դարերով քանդակուած իմաստուն և սուրբ մարդերու քաղմութեան մը սրտին և մտքին մէջ, քան թէ Սկրատտի, Պլատոնի և կամ Փսենոփոնի խօսքերը, ասոնք տղայութենէն սնած և վարժած Աթէնքի ուսումներով և իմաստութեամբ, անոնք խեղճ ձկնորսներ ճախճախուսներու, և մաքսաւորներ ցածազգի:

Եւ եթէ յանդգնիս հաւասար դնել Յիսուսը Բրահմային, Զրադաշտի կամ Մանուի և կամ ՄաՀմետին, նախ տես կընէ, լաւ մը չափէ անոնց խօսքերը, վարքերը, և իրենց հաւատացեալներու զործերը, ու պատկառէ, ամէջիր: Եթէ դուն ուղղամիտ մարդ ես, պիտի չուշանաս ճանչնալու Յիսուսը գերազանցօրէն վեր, բարձր քան ո՛ր և է սոսկական մարդ:

Դու՛ք ալ, ո՛վ քահանանք ու վարդապետներ եկեղեցւոյ, դու՛ք յաւիտենականութեան իմաստասէր առաքեալներ, քննեցէ՛ք զէթ անգամ մը ձեր վիճակն ու կարգը այս աշխարհիս մէջ, ուր որ թէ առերեւոյթ և ըստուներային օրէնքներ ունիք և վաղանցուկ տաճարներու մէջ կը շրջիք, այլ Աստուծոյ ճշմարիտ որդւոյն սեղանին էք պաշտօնեայ, այն տեղ ամէն օր զոհելու համար ահաւոր և սքանչելի պատարագը:

Նայեցէ՛ք այդ զոհին, որքան հեղ է և որքան ահեղ, նայեցէ՛ք և ձեր ձեռքերուն և սրտին, որչափ արգեօք ազոտած են և որչափ խռոված: Ունայն և անօգուտ են աշարհոնեան սպասները, լուսցումներն ու պահքերը, այստեղ սուրբ սիրտ հարկաւոր է, այստեղ խոնարհ հոգի կ'ուզուի. մարմին մը մեռելութեամբ կրթուած, մաքրութիւն մը հանգոյն կոյս Մարիամի, կատարելութիւն մը երկնաւոր Հօր նման, օրինակ ըլլալ ճակատը բաց և ուղղամիտ, առաջնորդել առանց խտրութեան, զգուշութիւն մշտաւ:

Թուն, երկիւղն աչքին առջեւ, սէրը սրտին վրայ, Յիսուսն է որ ձեր մէջ նկարուած ունիք. ոչ պաշտօնեաներ էք Յիսուսի՛ այլ և պաշտօնակից. և իր շնորհներուն քաշխողներ, անոր վարդապետութեան առաքելներն ու քաղաքադոշները. պէտք է որ անոր հրեղէն հոգին ալ ունենաք, իսկոյն վառելու համար ունկնդիրները ու վերացնելու երկրէ երկինք:

Ոչ այնքան պէտք է փափաքելի և սիրելի ըլլաք, եթէ մինչեւ իսկ սերովբէի թիւերով յանդգնիք վերանալ հեռանալ աստուածութեան խորքըր — չըսեմ թէ ունայն հետաքրքրութեամբ կամ յանդուգն թախքով — որքան պէտք է ջանաք Յովհաննէսի մը կամ Թովմասի մը նման հեղօրէն թրթուալ, երկիւղով ու սիրով փարիլ Յիսուսին: Ոչ պերճօրէն որոտալ և վճիռներ տալ, այլ ընտալ նի ու դիւրմբառնելի ընել առաքեալներու և ս. հայրերու աւանդութիւնը, ոչ այնքան քրքրել կրօնքին սրբազան քօղը և հաւատաքը մերկացնել, որքան լեցնել սրտերը յայտանեալ ճշմարտութեան սիրով եւ խաղաղել խռովայնոյ խղճերը:

Երբ յաշկերտներն իրենց հաւատքը զօրացնել կը խնդրէին, Յիսուս մանանուխի հատիկին չափ ունենալն ալ բաւական համարեցաւ, իսկ սիրոյ չափը՝ անսահմանը ցցուց, սրտի և մտքի բոլոր զօրութեամբ և յաւիտեանս յաւիտենից: Լաւ է այդ ձեր ուսուցումը. սակայն կը խնդրեմ որ զուք ալ երթաք և սորվիք թէ ինչ կ'ուզեմ, զուհէն աւելի ողորմածասիրութիւն կ'ուզեմ: Կը գովեմ ձեր քարոզն ու վարդապետութիւնը, յիշեցնելով նաև եկեղեցւոյ այն ամենամեծ Վարդապետին՝ Պօղոսի խօսքերը որ կ'ըսէ, թէ բոլոր վարդապետութիւնները, գիտութիւնները, մարդարեւութիւնները դատապարտուած են օր մը խափանուելու, սակայն սէրը միշտ կայ և պիտի մնայ: Սէրն է օրէնքի կատարելութիւնը, սէրը ամէն բանէ վեր է, գիտութիւնը կը հպարտացնէ, այլ սէրը կը շինէ միշտ:

(Շարունակելի)

Հ. Ղ. ԱԼԻԵՄՈՒՆ

(Թրգմ. Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍՅԱՆ)